

VI.

WÈL heeft de Redacteur gelijk, dat hij in zijn onderschrift bij de Roman in Brieven zegt: „Stof genoeg voor een heele jaargang . . .” Zeker. En voor wie de roman leest en de punten, in het onderschrift vermeld, nagaat, is het: Stof voor een heel jaar schrijven — altijd maar weer opnieuw.

Ik zit midden in al deze stof. Door eigen belevingen en toestanden, door wat ik meemaak in bevriende gezinnen. Toen ik de punten nalas, schoot één ervan me recht in 't hart: „Het netelige probleem van de ouderlijke jaloezie en de dwingende „liefde . . .”

„Bepie treft den spijker recht op den kop: „Wat heb je nu aan zoo'n gedwongen samenzijn?”

Joan omschrijft dezelfde waarheid, die ik de ouders wel toe zou willen *schreeuwen*, die ik in ze zou willen *hameren*:

„Dwingen is natuurlijk onzin. Wat heb je nu aan gedwongen liefde en aan een *aanwezigheid*, die innerlijk *afwezig* is.”

Voor deze laatste formulering verdient de jongen een studiebeurs voor filosofie.

Alles komt hier aan op de verhouding van den Vader en de Moeder jegens elkaar.

De normale gang van zaken is: kinderen groot brengen. Met geheel je hart, je heele ziel, je heele verstand.

Samen ze groot brengen. In altijddurend overleg.

Vaak is daar een persoonlijke overgave bij noodig, zóó groot, dat je plotseling den kameraad naast je aankijkt en zegt: „Bijna — bijna — had ik je vergeten. Wat ben je ver van me weggeweest! Maar je weet, waarom — en je hebt 't er voor over gehad, natuurlijk —.”

Dan verzin je weer gauw wat voor *samen* — al is 't maar een rustig thee-uur aan den eigen haard — al is 't maar een loopje, het vierkantje om, in de buurt.

Dan worden de kinderen grooter. De jonge vogels klimmen op den rand van 't nest. Straks beginnen ze hun eerste vluchten.

En je bedenkt: „O, jij, kameraad, man, vader — jij komt ook wel weer aan de beurt. Straks gaan ze.” En over de toekomst ligt een weemoedige vreugde, maar toch echt een *vreugde*, een zacht stralende blijdschap.

„Jij en ik — we zullen weer aan elkaar toekomen. Wacht maar!”

En als je héél moe bent soms, van veel zorgen en overleggingen, dan denk je: „En we zullen ieder van ons weer *aan ons zelf* toekomen.”

Als je er zóó voorstaat, *normaal*, dan is er geen „ouderlijke jaloezie.” Dan zeg je in vreugdevolle liefde: „Wil je gaàn, kind? O, ga! Waar je schat is, zal je hart zijn!”

Maar ook: „wil je kómen kind? Met degene die je in je verder leven naast je zult hebben? O, kom, kom! Zoolang wij leven, jij leeft, zoolang *jij wilt*, is er hier plaats voor je.”

Doch als Vader en Moeder elkaar verloren hebben, als ze slechts naast elkaar aanwezig zijn, maar innerlijk *afwezig* — ja, dan vreezen ze voor de leege uren, die komen gaan.

Dan dwingen ze hun kind *bij* zich, in hun leegen tijd, in hun leeg huis, in hun leeg hart. En ze merken niet eens, dat tijd en hart en huis even leeg blijven.

Er was een dochter, die het werk van haar hart wou gaan werken in een vreemd land. De moeder strekte haar handen uit en klaagde wanhopig: „Maar *ik, ik kan toch niet alleen blijven?*”

Er was nog een Vader. Maar zelfs al was die er *niet*, moest de dochter met haar jonge leven dan maar tijdsvulling, huisvulling zijn? Zelden heb ik me kouder afgewend van een klagende moeder, zelden heb ik zelfzuchtiger woorden gehoord: *Ik kan toch niet alleen blijven!*

Deze moeder had niet alleen den Vader harer kinderen, haar man en kameraad verloren, ze had ook zichzelf verloren. Daar kun je oók heel wat aan doen in den loop der jaren.

Als de ouders hebben gezorgd, dat ze elkaàr niet verliezen —

Als de Vader en de Moeder ieder gezorgd hebben, dat ze *zichzelf* niet verliezen — Dan bestaat het probleem van de ouderlijke jaloezie niet.

Dan zijn ze blij, laat het weemoedige blijdschap zijn, maar dan toch *echte* blijdschap, blij, dat ze weer in de alereerste plaats: *aan elkaar*, en daarna: *aan zichzelf* toekomen.